

Lieta C-472/23**Lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu kopsavilkums saskaņā ar Tiesas
Reglamenta 98. panta 1. punktu****Iesniegšanas datums:**

2023. gada 25. jūlijs

Iesniedzējtiesa:*Sąd Rejonowy dla m. st. Warszawy w Warszawie* (Galvaspilsētas
Varšavas rajona tiesa Varšavā, Polija)**Datums, kurā pieņemts iesniedzējtiesas nolēmums:**

2023. gada 21. jūnijs

Prasītāja:*L. sp. z o.o.***Atbildētāja:***A.B.S.A.***Pamatlietas priekšmets**

Patēriņa kredītlīgums – Procenti, ko banka iekasē ne tikai no izmantotā kapitāla, bet arī no kredīta izmaksām – Situācija, kurā faktiskā gada procentu likme būtu zemāka par līgumā norādīto likmi, ja procenti tiktu aprēķināti vienīgi no izmantotā kapitāla – Informēšanas pienākuma neizpilde – Aizņēmēja tiesību pārņēmēja pieteikums par procentiem un izmaksām, kas saistītas ar patēriņa kredītlīguma noslēgšanu – Sankcijas, kurā ir paredzēts, ka informēšanas pienākuma neizpildes gadījumā, neatkarīgi no tā neizpildes veida, kredīts tiek uzskatīts par bezprocentu un bezmaksas kredītu, samērīgums

Lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu priekšmets un juridiskais pamats

Direktīvas 2008/48/EK 10. panta 2. punkta k) apakšpunkts – Negodīgs noteikums patēriņa kredītlīgumā – Informēšanas pienākuma neizpilde gadījumā, ja kredīta faktiskā gada procentu likme, ko norādījis aizņēmējs, ir augstāka, nekā gadījumā, ja tiek nospriests, ka līguma noteikums nav spēkā – Direktīvas 2008/48/EK

10. panta 2. punkta k) apakšpunkts – Patērētāja iespējas pārbaudīt, vai ir radusies situācija, kura izraisa ar līguma izpildi saistīto maksu palielināšanu, neesamība – Vienīgās sankcijas, kas valsts tiesībās paredzēta par to, ka kreditors nav izpildījis informēšanas pienākumu, ja kredīts ir atzīts par bezprocentu un bezmaksas kredītu, atbilstība Direktīvas 2008/48/EK 23. pantam

Prejudiciālie jautājumi

- 1) Vai Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2008/48/EK (2008. gada 23. aprīlis) par patēriņa kredītlīgumiem un ar ko atceļ Direktīvu 87/102/EEK, 10. panta 2. punkta g) apakšpunkts kopsakarā ar šīs direktīvas 6., 8. un 31. apsvērumu, ir jāsaprot tādējādi, ka gadījumā, ja tādēļ, ka daļa patēriņa kredītlīguma noteikumu ir atzīti par negodīgiem, kredīta faktiskā gada procentu likme, ko, noslēdzot līgumu, norādījis aizņēmējs, ir augstāka nekā tad, ja tiktu pieņemts, ka negodīgais līguma noteikums nav spēkā, kreditors nav izpildījis viņam šajā tiesību normā noteikto pienākumu?
- 2) Vai Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2008/48/EK (2008. gada 23. aprīlis) par patēriņa kredītlīgumiem un ar ko atceļ Direktīvu 87/102/EEK, 10. panta 2. punkta k) apakšpunkts kopsakarā ar šīs direktīvas 6., 8. un 31. apsvērumu, ir jāsaprot tādējādi, ka ir pietiekami informēt patērētāju par to, cik bieži, kādās situācijās un par kādu procentuālo daļu var tikt palielinātas ar līguma izpildi saistītās maksas, pat ja patērētājs nevar pārbaudīt, vai ir radusies šāda situācija, un maksa tādējādi var tikt dubultota?
- 3) Vai Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2008/48/EK (2008. gada 23. aprīlis) par patēriņa kredītlīgumiem un ar ko atceļ Direktīvu 87/102/EEK, 23. pants kopsakarā ar šīs direktīvas 6., 8., 9. un 47. apsvērumu, ir jāsaprot tādējādi, ka tas nepieļauj tādas valsts tiesību normas, kurās ir paredzēta tikai viena sankcija par kreditoram noteiktā informēšanas pienākuma neizpildi, neatkarīgi no informēšanas pienākuma neizpildes apjoma un tās ietekmes uz iespējamo patērētāja lēmumu noslēgt kredītlīgumu, kas [šī sankcija] ietver bezprocentu un bezmaksas kredīta noformēšanu?

Atbilstošās Kopienas tiesību normas

Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2008/48/EK (2008. gada 23. aprīlis) par patēriņa kredītlīgumiem un ar ko atceļ Direktīvu 87/102/EEK: 6., 8., 9., 19., 31., 47. apsvērumi; 10. panta 2. punkta g) un k) apakšpunkts, 23. pants.

Padomes Direktīva 93/13/EEK (1993. gada 5. aprīlis) par negodīgiem noteikumiem patērētāju līgumos: 6. panta 1. punkts.

Tiesas 2016. gada 9. novembra spriedums lietā C-42/15 *Home Credit Slovakia* (ECLI:EU:C:2016:842).

Atbilstošās valsts tiesību normas

Kodeks cywilny (Civilkodeksa) 385.¹ panta 1. un 2. punkts:

“1. Ar patērētāju noslēgta līguma noteikumi, kuri nav individuāli apspriesti, patērētājam nav saistoši, ja tie viņa tiesības un pienākumus nosaka pretēji labiem tikumiem, acīmredzami neievērojot viņa intereses (prettiesiski noteikumi). Šī tiesību norma neattiecas uz noteikumiem, kuros ir noteikti pušu pamatpienākumi, tostarp noteikumiem par maksājamo cenu vai atlīdzību, ja tie ir formulēti nepārprotami.

2. Ja kāds līguma noteikums patērētājam nav saistošs saskaņā ar 1. punktu, pārējā daļā līgums turpina būt pusēm saistošs.”

Ustawa z dnia 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim (2011. gada 12. maija Patēriņa kredīta likuma) 30. panta 1. punkta 7. un 10. apakšpunkts:

“7. Patēriņa kredītlīgumā, ievērojot 31.-33. pantu, ir jānorāda faktiskā gada procentu likme un kopējā summa, kas patērētājam jāmaksā, kuru nosaka patēriņa kredītlīguma noslēgšanas dienā, kā arī visi pieņēmumi, kas izmantoti tās aprēķināšanā.

[..]

10. Patēriņa kredītlīgumā, ievērojot 31.-33. pantu, ir jānorāda informācija par citām izmaksām, kuras patērētājam ir jāsedz saistībā ar patēriņa kredītlīgumu, it īpaši par maksām, tostarp maksām par vienu vai vairāku kontu uzturēšanu, kuros tiek ierakstīti gan maksājumu darījumi, gan izmaksātās summas, kopā ar maksām par maksāšanas līdzekļu izmantošanu gan maksājumu darījumiem, gan izmaksātajām summām, komisijas naudas, maržas un papildpakalpojumu, it īpaši apdrošināšanas, izmaksas, ja tās kreditoram ir zināmas, kā arī nosacījumi, ar kādiem šīs izmaksas var mainīties.”

Ustawa z dnia 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim (2011. gada 12. maija Patēriņa kredīta likuma) 45. panta 1. punkts:

“Ja kreditors ir pārkāpis 29. panta 1. punktu, 30. panta 1. punkta 1.-8., 10., 11., 14.-17. apakšpunktu, 31.-33. pantu, 33.a pantu un 36.a-36.c punktu, patērētājs pēc tam, kad kreditors ir izsniedzis rakstveida paziņojumu, atmaksā kredītu bez procentiem un citām kredīta izmaksām, kuras pienākas kreditoram līgumā noteiktajā termiņā un veidā.”

Īss pamatlietas faktisko apstākļu un tiesvedības izklāsts

- 1 D. K. noslēdza kredītīgumu ar atbildētāju par kredīta summu 40 000 PLN apmērā. Līguma noslēgšanas dienā kopējā maksājamā summa bija 64 878,45 PLN, un tā aptvēra kopējo kredīta summu un kopējās kredīta izmaksas. Kopējās kredīta izmaksas veidoja procenti 19 985 PLN apmērā un komisijas nauda 4893,38 PLN apmērā. Gada faktiskā kredīta likme tika noteikta 11,18 % apmērā.
- 2 Līgumā ir norādīts, ka banka iekasē maksas un komisijas naudas saskaņā ar līguma noteikumiem un maksu tarifu un komisijas naudu tarifu par darbībām, kas saistītas ar kredīta apkalpošanu un līguma noteikumu grozījumiem. Maksu un komisijas naudu izmaiņas var tikt veiktas gadījumā, ja ir izpildīts vismaz viens no šādiem nosacījumiem: minimālās darba algas apmēra izmaiņas un GUS [*Główny Urząd Statystyczny*, Galvenā Statistikas pārvalde] publicēto rādītāju izmaiņas: inflācijas, vidējās mēnešalgas uzņēmumu sektorā, enerģijas, telekomunikāciju savienojumu, pasta pakalpojumu, starpbanku norēķinu un *Narodowy Bank Polski* (Polijas Valsts banka) noteikto procentu likmju cenu izmaiņām, to pakalpojumu un darījumu cenu izmaiņām, kurus banka izmanto, veicot atsevišķas banku un nebanku darbības, bankas sniegto pakalpojumu apjoma vai formas izmaiņām (tostarp izmaiņām vai jaunas funkcionalitātes pievienošanu attiecīgā produkta apkalpošanā) tiktāl, ciktāl šīs izmaiņas ietekmē izmaksas, kas bankai radušās, vai ietekmē izmaksas, kas bankai radušās saistībā ar līguma izpildi; nodokļu tiesību normu grozījumi un/vai izmaiņas bankas piemērotajos grāmatvedības principos, ciktāl šīs izmaiņas ietekmē izmaksas, kas bankai radušās saistībā ar līguma izpildi, izmaiņas vai jaunu tiesu nolēmumu, administratīvo iestāžu lēmumu, pilnvaroto iestāžu ieteikumu vai rekomendāciju izdošana, ciktāl šīs izmaiņas ietekmē bankas izmaksas saistībā ar līguma izpildi.
- 3 Maksas ir noteiktas “Taryf Oplat i Prowizji A.B.S.A. dla Klientów Indywidualnych” (“A.B.S.A. maksu un komisijas naudu tarifs individuālajiem klientiem”. Šajā tabulā tika uzskaitītas tādas maksas kā maksa par bankas atzinuma, izziņu, kredītkonta vēstures izsniegšanu, vēstuļu, tostarp atgādinājumu un pavēstu nosūtīšanu klientam, vēstulēm, kas nosūtītas ar paziņojumu par saņemšanu. Šajā Tarifā bija norādītas arī vienreizējas maksas, kas saistītas ar kredīta izmaksāšanu, kuras bija vienreizējas un netika iekasētas (tās bija noteiktas “0” apmērā), kā arī maksas par papildvienošanās noslēgšanu un maksa par izņemšanai skaidrā naudā pasūtīto PLN neizņemšanu.
- 4 Tajā ir paredzēts arī maksu palielināšanas mehānisms, saskaņā ar kuru maksu un komisijas naudu apmēra izmaiņas var tikt veiktas ne biežāk kā 4 reizes gadā, maksas un komisijas naudas nedrīkst samazināties vai palielināties par vairāk nekā 200 % no līdz tam pastāvējušās maksas vai komisijas naudas apmēra (savukārt šis ierobežojums neattiecas uz maksām, kuru iepriekš nav bijis vai kuras ir bijušas “0” apmērā), attiecīgās maksas vai komisijas naudas apmēra izmaiņas tiek veiktas ne vēlāk kā 6 mēnešus pēc tam, kad ir radies priekšnoteikums šo izmaiņu ieviešanai; maksu vai komisijas naudu likmes darbībām, par kurām banka līdz tam

nav iekasējusi maksas/komisijas naudas, un maksu/komisijas naudu apmērs jauniem produktiem vai pakalpojumiem tiek noteikti, ņemot vērā attiecīgo darbību darba apjoma pakāpi un bankas izmaksu līmeni.

- 5 No savāktajiem pierādījumiem izriet, ka, kredītliguma izpildes gaitā banka iekasēja procentus, kas tika aprēķināti ne tikai no summas, kura tika tieši izmaksāta patērētājam, bet arī no kopējām kredīta izmaksām. Ja procenti tiktu iekasēti tikai no kopējās kredīta summas, faktiskā gada procentu likme būtu zemāka par kredītligumā norādīto likmi.
- 6 *L. sp. z o.o.* iegādājās no D. K. visus prasījumus, kas pēdējam minētajam varētu būt pret kreditoru, tostarp prasījumus, kas izriet no bezmaksas kredīta sankcijas piemērošanas saskaņā ar *Ustawa o kredycie konsumenckim* (Patēriņa kredīta likuma) 45. pantu.
- 7 *L. sp. z o.o.* prasa, lai atbildētāja samaksātu summu 12 905,80 PLN apmērā, kā arī likumiskos procentus no 2021. gada 29. aprīļa līdz izmaksu un procentu, kas saistīti ar patēriņa kredītligumu, samaksas dienai saistībā ar Patēriņa kredīta likuma 45. pantā paredzēto sankciju.

Pamatlietas pušu galvenie argumenti

- 8 Pēc prasītājas uzskatiem, noslēdzot līgumu, tika pārkāptas likuma normas par informēšanas pienākumu [Patēriņa kredīta likuma 30. panta 1. punkta 7. apakšpunkts, ar ko transponē Direktīvas 2008/48/EK 10. panta 2. punkta g) apakšpunktu] un par kopējo maksājamo summu, jo kreditors aprēķināja tam pienākošos procentus ne tikai no aizņēmējam piešķirtās summas, bet arī no kredīta izmaksām. Atbildētāja neesot precīzi norādījusi, ar kādiem nosacījumiem varēja tikt palielinātas ar kredītligumu saistītās maksas [Patēriņa kredīta likuma 30. panta 1. punkta 10. apakšpunkta, ar ko transponē Direktīvas 2008/48/EK 10. panta 2. punkta k) apakšpunktu, pārkāpums].

Īss lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu motīvu izklāsts

- 9 [Iesniedzēj]tiesa šaubās par to, vai Direktīvas 2008/48/EK 10. panta 2. punkta g) apakšpunkta pārkāpums, kas izpaužas kā pārmērīgi augstas faktiskās gada procentu likmes noteikšana līgumā, un šīs direktīvas 10. panta 2. punkta k) apakšpunktā paredzētā informēšanas pienākuma neizpilde ir pamats minētās direktīvas 23. pantā paredzētās sankcijas piemērošanai, proti, kredīta atzīšanai par bezmaksas kredītu (bez procentiem un bez izmaksām) saskaņā ar Patēriņa kredīta likuma 45. pantu.
- 10 [Iesniedzēj]tiesa šaubās, vai ar to, ka ir tikai uzskaitīti priekšnoteikumi, ar kādiem tiek palielinātas maksas, kā arī norādīti šo maksu palielināšanas mehānismi, ir pietiekami, lai atzītu, ka informēšanas pienākums ir izpildīts. Ja tas tā nav, tad vai

var konstatēt, ka nepietiekamais informācijas apjoms ir informācijas trūkums, kas ir pamats Patēriņa kredīta likuma 45. pantā paredzētās sankcijas piemērošanai.

- 11 [Minētās] tiesas šaubas attiecas arī uz tās sankcijas samērīgumu, kura var tikt piespriesta neatkarīgi no informēšanas pienākuma neizpildes veida un neizpildes ietekmes uz patērētāja lēmumu noslēgt līgumu.
- 12 Tiesa piekrīt iesniedzējtiesas šaubām un apsvērumiem, kas izklāstīti Tiesā izskatāmajā lietā C-678/22 par tāda līguma noteikuma negodīgumu, kas ļauj kreditoram iekasēt procentus ne tikai par izmaksāto kredīta summu, bet arī par kredīta izmaksām. Ja šāds noteikums tiktu atzīts par negodīgu un tārad spēkā neesošu, būtu jāsecina, ka faktiskā gada procentu likme ir zemāka par līgumā sākotnēji norādīto likmi.
- 13 Tomēr iesniedzējtiesa uzskata, ka, lai gan šādā situācijā patēriņa kredītlīgumā bija iekļauta nepatiesa informācija par faktisko gada procentu likmi un tādējādi arī par kopējo summu, kas patērētājam jāmaksā, šāda rīcība nevarēja reāli ietekmēt patērētāja lēmumu. Tā kā ar piedāvājumu, saistībā ar kuru līgumā norādītā faktiskā gada procentu likme būtu mazāka, nekā patiesībā, patērētājam šī iespēja būtu atņemta, un varētu izraisīt to, ka viņš noslēdz līgumu, domādams, ka tā noteikumi viņam ir izdevīgāki, nekā patiesībā, tad šāda situācija nerodas, ja kreditors šīs likmes apmēru ir noteicis pārmērīgi lielu, un šādā gadījumā tā piedāvājums patērētājam ir mazāk pievilcīgs un nevar mudināt viņu noslēgt līgumu.
- 14 Šajā saistībā tiesa šaubās par to, vai nepareizi sniegta informācija par faktisko gada procentu likmi – tad, ja tā nepadara kreditora piedāvājumu pievilcīgāku, – var tikt uzskatīta par līdzvērtīgu informācijas trūkumam vai par informācijas sniegšanas pienākuma neizpildi, kas ir pamats sankcijas piemērošanai. No vienas puses, patērētājs tiek informēts par to, ka viņa saistības ir lielākas, nekā patiesībā, bet, no otras puses, tas nevar negatīvi ietekmēt piedāvājuma izvēles procesu, kuru izmanto patērētājs. Vienlaikus patērētājam ir tiesības izmantot tiesību instrumentus, kuri izriet no Direktīvas par negodīgiem noteikumiem patērētāju līgumos, lai saņemtu aizsardzību attiecībā uz nepareizi aprēķinātiem procentiem.
- 15 Ņemot vērā to, ka Direktīvas par patēriņa kredītu mērķis ir ne tikai aizsargāt patērētājus, bet arī aizsargāt kopējo tirgu un nodrošināt visiem kreditoriem salīdzināmus nosacījumus darbības veikšanai šajā tirgū, kā izriet no Direktīvas 2008/48/EK 6., 8. un 9. apsvēruma, Tiesa uzskata, ka 10. panta 2. punkta g) apakšpunkts ir jāsaprot tādējādi, ka informēšanas pienākuma neizpilde, kas izpaužas kā pārmērīgi augstas faktiskās gada procentu likmes noteikšana līgumā un tādējādi arī pārmērīgi lielas kopējās maksājamās summas noteikšana, nevar tikt atzīta par tādu, kas ir pamats tās sankcijas piemērošanai, kas minēta Patēriņa kredīta likuma 45. panta 1. punktā, ar ko ir īstenots iepriekš minētās direktīvas 23. pants.

- 16 Šajā lietā tiesa šaubās par to, vai norāde patēriņa kredītīgumā kā iemesls, kas pamato maksu apmēra izmaiņas par tādiem elementiem, kurus patērētājs nevar pārbaudīt, atbilst nosacījumam, kurš izvirzīts *Ustawa o kredycie konsumenckim* (Patēriņa kredīta likuma) 30. panta 1. punkta 10. apakšpunktā, ar ko ir transponēts Direktīvas 2008/48/EK 10. panta 2. punkta k) apakšpunkts. Patērētājam, slēdzot un vēlāk izpildot līgumu, nav zināšanu par bankas izmantoto pakalpojumu cenām, proti, ar līgumu kreditoram nav uzlikts pienākums norādīt, kādas izmaksas ir palielinājušās un kā šīs izmaksas ir saistītas ar maksas palielināšanu. Vēl plašāka ir atsauce uz tiesu nolēmumiem, kuri var ietekmēt ar līguma izpildi saistītās izmaksas, proti, nevar izslēgt, ka atsevišķu līguma noteikumu atzīšanas par prettiesiskiem dēļ kreditoram radīsies lielākas ar līguma izpildi saistītās izmaksas, tomēr tas nevar būt attaisnojums šo izmaksu pārlikšanai uz patērētāju.
- 17 Tiesa šaubās par to, vai, ņemot vērā Direktīvas 10. panta 2. punkta k) apakšpunktu, ar iemeslu, kuri ļauj palielināt maksas, un ierobežojumu atsevišķai maksas palielināšanai norādīšanu ir pietiekami, lai atzītu, ka patērētājs ir ticis informēts par maksu saistībā ar noslēgto kredītīgumu palielināšanas principiem. Kreditora norāde uz iemesliem, kuri pamato maksu palielināšanu, – kuru esamību nav iespējams pārbaudīt, līgumā tieši nenorādot pienākumu pamatoties uz šiem iemesliem, tāpat arī bez iespējas kontrolēt attiecīgā iemesla ietekmi uz maksu apmēru, neveido iepriekš minētajā normā paredzētā pienākuma izpildi. Pēc [minētās] tiesas uzskatiem, šķiet, nepietiek atsevišķā dokumentā patērētājam norādīt, ka maksu izmaiņas var tikt veiktas tikai 4 reizes gada laikā, un atsevišķu izmaiņu augstāko robežu. Lai gan kreditors ir burtiski norādījis nosacījumus, ar kādiem maksas var tikt palielinātas, patērētājs tomēr būtībā nezina un viņam nav garantiju, ka viņš tiks informēts par to, ka šis priekšnoteikums ir iestājies, kā arī ka minētais priekšnoteikums ir izraisījis izmaksu pieaugumu, kas pamato maksas izmaiņas.
- 18 Tiesa šaubās par to, vai, pamatojoties uz Savienības tiesību normām, var atzīt par pietiekamu to, ka valsts tiesībās ir paredzēta tikai viena sankcija, neatkarīgi no tā, kāds pārkāpums ir noticis attiecībā uz kredītīgumā ietverto informāciju. Pēc tiesas uzskatiem, šķiet ticami, ka jautājumam par attiecīgajām maksām, ņemot vērā to, ka tas attiecas uz blakusjautājumiem, kredīta tehnisko apkalpošanu, kā arī, it īpaši, to palielināšanas vai atcelšanas mehānismam nav būtiskas nozīmes no patērētāja [viedokļa], kad viņš noslēdz līgumu.
- 19 Saistībā ar iepriekš minēto tiesa šaubās par to, vai minētās Direktīvas 23. pants, it īpaši ņemot vērā piemērotās sankcijas samērīguma pienākumu, nepieļauj tādu valsts tiesisko regulējumu, ar kuru ir transponēta šī Direktīvas norma, kurā par kreditora informēšanas pienākumu neizpildi, noslēdzot līgumu, ir paredzēta tikai viena sankcija, neatkarīgi no pienākuma – kas noteikts ar tiesību normām, ar kurām Direktīva ir transponēta valsts tiesībās, – neizpildes veida un apjoma. Ja tiek konstatēts, ka sankcija ir nesamērīga, – vai valsts tiesai jāaprobežojas ar atteikumu to piemērot, vai arī tā var to piemērot daļēji.